

Milaräpa

Velký tibetský
jogín

W. Y. EVANS-WENTZ
KVĚTOSLAV MINAŘÍK

Milaräpa

Velký tibetský jogín

Vydavatelská řada PŘÍMÁ STEZKA
Svazek 13

CANOPUS

WALTER YEELING EVANS-WENTZ

Milaräpa

Velký tibetský jogín

Komentuje Květoslav Minařík

CANOPUS
Praha 2023

© W. Y. Evans-Wentz, 1969*
Commentary © Květoslav Minařík, 1957
Translation © Roman Blinka, 2023

Tibet's Great Yogī Milarepa: A Biography from the Tibetan, Second Edition was originally published in English in 1969. This translation is published by arrangement with Oxford University Press.

Canopus, z. s. is responsible for this translation from the original work and Oxford University Press shall have no liability for any errors, omissions or inaccuracies or ambiguities in such translation or for any losses caused by reliance thereon.

Milaräpa, velký tibetský jogín: Životopis z tibetštiny, druhé vydání, byl publikován původně anglicky v roce 1969. Tento překlad je vydán se souhlasem Oxford University Press.

Za překlad originálu je odpovědný Canopus, z. s. a Oxford University Press nenese žádnou odpovědnost za jakékoli chyby, opomenutí, nepřesnosti nebo nejasnosti v něm ani za škody způsobené důvěrou v něj.

ISBN 978-80-87692-93-6

*Majitel autorských práv na text E.-W. aktuálně uvádí rok 1969 jako rok druhého vydání v angličtině. V prvním vydání Milaräpy v nakladatelství Canopus byl uváděn rok 1951. Jde o tentýž anglický text. (Pozn. vyd.)

TENTO MILARÄPŮV ŽIVOTOPIS VĚNUJI TĚM,
KDO NEVĚŘÍ NA ZÁKLADĚ KNIH A TRADICE,
ALE KDO HLEDAJÍ VĚDĚNÍ TÍM,
ŽE JE USKUTEČNÍ.

W. Y. E.-W.

OBSAH

<u>PŘEDMLUVA KVĚTOSLAVA MINAŘÍKA.....</u>	<u>9</u>
<u>POZNÁMKA ZORY ŠUBRTOVÉ K ČESKÉMU PŘEKLADU.....</u>	<u>21</u>
<u>PŘEDMLUVA W. Y. EVANS-WENTZE K DRUHÉMU VYDÁNÍ.....</u>	<u>25</u>
<u>PŘEDMLUVA W. Y. EVANS-WENTZE K PRVNÍMU VYDÁNÍ.....</u>	<u>33</u>
<u>ÚVOD W. Y. EVANS-WENTZE</u>	<u>37</u>
<u>I. Význam Džecün Kambumu</u>	<u>37</u>
<u>II. Historická hodnota vyprávění.....</u>	<u>38</u>
<u>III. Tibetské školy buddhistické filozofie.....</u>	<u>40</u>
<u>IV. Duchovní linie Kagjüpů.....</u>	<u>42</u>
<u>V. Pozdější Milaräpovi následovníci</u>	<u>44</u>
<u>VI. Srovnání Kagjüpů s křesťanskými gnostiky.....</u>	<u>45</u>
<u>VII. Školy s odlišným pojetím</u>	<u>47</u>
<u>VIII. Vznik a vývoj tibetských buddhistických škol</u>	<u>49</u>
<u>IX. Obhajoba poustevnického ideálu</u>	<u>51</u>
<u>X. Otázka arhata</u>	<u>55</u>
<u>XI. Text a jeho překlad.....</u>	<u>58</u>
<u>XII. Místo Džecün Kambumu v tibetské literatuře.....</u>	<u>60</u>
<u>XIII. Milaräpa, velíkán lidstva</u>	<u>61</u>
<u>ÚVOD RÄČHUNGA, MILARÄPOVA ŽÁKA.....</u>	<u>65</u>

DÍL PRVNÍ
STEZKA TEMNOTY

KAPITOLA I	
<u>PŮVOD A NAROZENÍ</u>	<u>73</u>
KAPITOLA II	
<u>CHUŤ UTRPENÍ</u>	<u>85</u>
KAPITOLA III	
<u>PRAKTIKOVÁNÍ ČERNÉHO UMĚNÍ</u>	<u>91</u>

DÍL DRUHÝ
STEZKA SVĚTLA

<u>ÚVOD</u>	<u>111</u>
KAPITOLA IV	
<u>HLEDÁNÍ SVATÉ DHARMY</u>	<u>113</u>
KAPITOLA V	
<u>ZKOUŠKY A POKÁNÍ</u>	<u>123</u>
KAPITOLA VI	
<u>ZASVĚCENÍ</u>	<u>155</u>
KAPITOLA VII	
<u>OSOBNÍ GURUOVO VEDENÍ</u>	<u>161</u>
KAPITOLA VIII	
<u>ODCHOD OD GURUA</u>	<u>181</u>
KAPITOLA IX	
<u>ODŘÍKÁNÍ</u>	<u>197</u>
KAPITOLA X	
<u>MEDITACE A SOUSTŘEDĚNÍ V ÚSTRANÍ</u>	<u>205</u>
KAPITOLA XI	
<u>POUSTEVNY A SLUŽBA VŠEM ŽIVÝM BYTOSTEM</u>	<u>259</u>

KAPITOLA XII

<u>NIRVÁNA.....</u>	<u>267</u>
<u>DOVĚTEK.....</u>	<u>331</u>
<u>DOZPĚV.....</u>	<u>335</u>
<u>OBRAZOVÁ PŘÍLOHA.....</u>	<u>337</u>
<u>VYSVĚTLIVKY W. Y. EVANS-WENTZE.....</u>	<u>353</u>
<u>SLOVNÍČEK POJMŮ KVĚTOSLAVA MINAŘÍKA.....</u>	<u>401</u>
<u>REJSTŘÍK.....</u>	<u>427</u>

PŘEDMLUVA KVĚTOSLAVA MINAŘÍKA

Tato kniha vypravuje podivuhodný příběh života. Tak podivuhodný, že mu světský člověk ani nebude moci porozumět. Ba dokonce mu sotva porozumějí i tzv. laičtí mystikové (na rozdíl od mystiků křesťanských, především církve římskokatolické), pokud nebudou v praxi znát mahájánský buddhismus a budou očekávat výrazné mystické výsledky od formálního přiznání se k mystice a nějakých soustředovacích cvičení. Takoví mystikové totiž snadno upadají do omylu, že nejvyšší mystické výsledky získají, když budou půl hodiny denně „cvičit“ písma nebo bezmyšlenkovitost, a že tímto úsilím k sobě přitáhnou boží milost, která snadno zahladí jejich celodenní zaměření myslí do světa.

Vyprávění tohoto příběhu může prospět oběma; světskému člověku i laickému mystikovi. Pokud světský člověk předem nepokládá za lháře každého, i mravně nejušlechtilějšího člověka, který hovoří o svých neobyčejných zkušenostech a poznacích, může četbou tohoto díla dospět k posilujícímu přesvědčení, že řešení životních problémů není tak jednoduché, aby mohl žít jen pro ukájení neomezované pudovosti. Tím si otevře novou cestu životem alespoň ve svých názorech. Při věcné snaze může po této cestě dojít ke spáse přes její předchozí stupně, niternou harmonii a blaženost; ta zcela zjevně poznamená jeho pocitový život.

Kdo se na základě nesprávné mystické nauky domnívá, že problém celého mystického vývoje může vyřešit jednoduchým „cvičením“ písmen nebo nějaké představy umístované doprostřed prsou nebo prostým zastavováním myšlení, se může v této knize poučit, že k mystickému vývoji je třeba, aby zpracoval svou bytost na mnohem širší základně. Tak zaujme k mystické praxi správný postoj a vstoupí snad konečně na cestu, která končí posvěcením jeho samého.

Nechť se čtenář snaží pochopit, že Džeciün Milaräpa získal na cestě k svému produchovníení až příliš mnoho ze zevních zkoušek, které mu uložil jeho guru Marpa Překladatel. Pod vlivem četby různých českých

knih o mystice se bohužel může domnívat, že zevní zkoušky (askeze), jaké Milaräpa a před ním Buddha podstoupili, byly přinejmenším zbytečné. Bude proto dobře, když pochopí se mnou, že touha po hmatatelných výsledcích v mystickém úsilí bude „vyslyšena“ jenom tím, jak žije: způsobem života, jaký odpovídá těmto výsledkům. Tedy nikoli snivé touhy, ale sám život je ta vehementní síla, která jednak vytváří životní názor, jednak omezuje myšlení a vytváří předpoklady k pochopení. Někteří naši hledající lidé to právě pod vlivem nesprávných informací o mystice neberou v úvahu a domnívají se, že askenze a zkoušky jsou zbytečné a že není třeba nic víc, než aby snad půl hodiny denně „cvičili“ písma nebo bezmyšlenkovitost.

Taková představa lahodí světskému člověku, který touží po mystických výsledcích; jeho mystické snahy však nepovedou k dobrému. Soustředování je totiž psychický tlak na bytost; tímto tlakem se uvolňuje a rozzařuje dobrá karma, utajená v těle, a takovito mystikové ji postupně promrhají světským myšlením a citěním. Ti mystikové, kteří zakládají své snahy na „cvičeniích“, se postupně stanou z hlediska dobré karmy žebráky, protože ji takto prohodopadají.

Milaräpa byl tvrdě zkoušen. To proto, že měl moudrého gurua, který dobře věděl jak zachovat kapitál jeho dobré karmy a později ho proměnit v duchovní hodnoty. A náš čtenář by měl vědět, že zásahy jeho gurua byly přesně vypočteny, aby vedly k rozvoji jeho vnitřní přirozenosti, která již musela být embryem velikého jogína, mudrce a světce. Necht však také ví, že sama zevní askenze by k jejímu rozvoji skutečně nestačila. Askenze je totiž účelná pouze potud, pokud prohlubuje asketovu pokoru a kouzlí před jeho očima představy o existenci nadpomyslitelného kosmického dobra, kterého může být asketa podle své víry ještě účasten. Pokud však z askenze v bytosti vznikají pouze pocity utrpení, vědomí vlastní bídy a špatnosti, pak vede do propasti, na špatnou stopu, v pekelný svět. Tím buď řečeno, že askenze musí být uváděna do přesného poměru k duševní síle a odolnosti askety.

Při mystickém vedení je úlohou vůdce, aby u hledajícího člověka dobře rozpoznal subjektivní rozhraní mezi pocitem vlastní žákovy bídy, špatnosti a nedokonalosti a jeho vírou v existenci nadpomyslitelného kosmického dobra, kterého žák podle jakéhosi slabého vnitřního pře-

svědčení může někdy být ještě účasten. To musí dokonce mystický vůdce vědět mnohem lépe než jeho žák. Neboť jenom na základě toho smí na něho vložít maximální utrpení a přivádět ho do situací, které mají být počátkem mocného vzmachu jeho snahy o uskutečnění ve smyslu nejvyššího zasvěcení do nauky. A k tomu je třeba dodat, že to platí pro každého jednotlivce zvlášť.

Neexistuje tedy jakási zázračná mystická nauka, jejíž směrnice lze v praxi snadno dodržovat a při níž není třeba napínat veškerou vůli a důvtip, aby si stoupenec mystiky mohl sebe sama podrobit. Mystický vývoj znamená niterný průchod Rudým mořem života až na druhý břeh; totiž na břeh míru a vykoupení sebe sama z nahodilostí, které může toto Rudé moře života člověku připravit. Na jedné straně je opravdu třeba pomocné ruky, podávané z oblastí nad tímto mořem, ale na druhé straně je třeba i vědět, jakým metodickým postupem lze tyto pomocné vlivy v dostatečné míře získat. Zejména to platí tehdy, když jsou karmické síly v odboji a hrozí, že tyto pomocné síly přemohou. Pak často vznikají situace, v nichž může pomoci pouze správný postoj hledajícího člověka nebo guru – mistr na slovo vzatý. Týž mistr musí za takových okolností pomoci svému žáku, aby odolal karmickému příboji; nadto mu musí poskytnout poučení, jak si má sám v takové situaci pomáhat. Bývá totiž pravidlem, že ten, kdo se již jednou v karmickém příboji ocitl, ocitne se v něm jistě vícekrát nebo v něm bude trvale. Zvlášť má-li spleitou karmu, již lze definovat takto: dispozice pro **nejvyšší Uskutečnění** na straně jedné a zatížení běžným člověčenstvím na straně druhé. To pak bývá delikátní případ, jež dobrý guru může rozřešit jako velmi příznivý, kdežto špatný guru může ze svého žáka vytvořit démona...

Marpa byl dobrý guru, který znal všechny otázky duchovního vývoje, a proto mohl své žáky vést v duchovním vývoji až do stavu buddhy. To mnozí naši mystikové z tohoto vyprávění nebudou moci pochopit, protože si představují, že vysoce vyvinutí jogínové jsou lidé beze všech obvyklých znaků lidství. Marpa však žil rodinným životem, byl dokonce bohatý, zuřil a pil alkohol a vyžadoval poplatky za zasvěcení. To je pro lidi, kteří jsou zvyklí na způsoby a život křesťanských světců, zcela neobvyklé, i když do jejich představ o světcích a mudrcích zasáhly rušivé a nespráv-

né názory popularizované zdejší laickou mystikou. Nepochopí tedy, že by jako vysoce zasvěcený mistr mohl Marpa jednat tak hrubě, jak jednal. Znáť totiž jejich představy o takových mistrech. Mají to být lidé zcela povznesení nad svět, mít tajemnou moc a být zcela imunní vůči všemu, co by je mohlo donutit, aby vnímali své okolí. A očekávají, že takový mistr bude svým žákům odstraňovat překážky z cesty jejich vývoje tu laskavými, tu kouzelnými slovy, jež by nebolela a nekrušila nesnesitelně...

Proto je třeba vysvětlit, že existují různí mistři s rozdílnou zasvěcovací schopností a silou. Za nejlepší je třeba považovat ty, kteří dovedou proměňovat zevní situace v duchovní růst. V takovém případě se žití stává pro hledajícího člověka jedinou velikou zkouškou, ale zaručuje se mu tím natrvalo a pro všechny okolnosti, že nezbloudí a nepadne. Má-li však hledající člověk „mistra“, který vůbec nezasahuje do jeho občanského života, ale rozněcuje jeho víze a pocity tak, že se mění v domněle nadsvětské zážitky, pak je vystaven nepředstavitelnému nebezpečí zbloudění a duchovního pádu. Takové zážitky mohou totiž vést k vnitřním rozporům a ty snadno vyvrcholí v úplně špatné orientaci, jakmile se hledajícímu mystické zážitky projeví jako čistě abstraktní proti jeho konkrétně vzbouřené a nijak zkrocené živočišnosti. Každý hledající člověk by proto měl vědět, že mystika je v prvé řadě správná životospráva a že jedině od ní má čekat zvýšení základny přirozeného uvědomování, cítění a subjektivního prožívání. Mystické zážitky, pocházející z dočasných niterných vzepětí na základě jakýchsi mystických cvičení, jsou vlastně narkotikum, jehož účinek je často pronikavější než účinek mnohých drog.

Touto charakteristikou mystických prožitků a stavů jsme se dostali k nepochopitelným věcem mantrajány a mahájány. Směřují ke sloučení lidského stavu s božským do té míry, že dokonce příkazují vylučovat údiv nad tím, jak se mohlo skloubit drsné chlapství s něžným světečtívím pravých bhaktů. K tomu však je možné dodat: chceme-li nalézt spolehlivé mistry mystiky, hledejme je právě mezi těmito extrémisty, ale dávejme pozor! Nečekejme, že se u nich setkáme s laskavostí a s otevřenou náručí! Těžké zkoušky nastávají často již prvním setkáním...

Mám-li však ještě dále projevit svůj názor na mystický vývoj, musím říci, že pro nás Evropany je obdoba mystického vývoje Milaräpy vhod-

nější. Evropský život nám ukládá zkoušky, jejichž smyslem je, abychom se stali racionalisty. A tomuto racionalismu sotva dovede čelit křesťanská bhakti, poukazující na nezbytnost dobrého konání. Křesťanská bhakti proto mluví slovy nepochopitelnými našemu rozumu. Tibetická mystika je naproti tomu založená na racionalismu jako sám evropský život. Její racionalismus se však neopírá o vysoké pece, obrovské železárny, bombardovací letadla, rychle jedoucí auta, vyžívání se s děvčaty a nakonec snad i o litr silného piva, ale o poznání karmy a pravých příčin zla, které se nyní tak mocně uplatňuje v celém našem společenském životě. Z tohoto hlediska je racionalismus tibetské mystiky snad jen duchovní povahy, přesto však dává člověku klíče k poznání a k odstranění zla poznáním jeho vzniku.

Nejsme zatím tak daleko, abychom mohli tuto mystiku prohlásit za spasitelnou pro společnost v celém rozsahu. Rozhodně ji však můžeme za takovou prohlásit pro ty jednotlivce, kteří mají vztah k duchovním naukám a přitom nemají zájem na řešení abstraktních problémů a myšlenek, ale jen skutečných krizí sociálních a společenských, jež se jich přímo dotýkají. Jelikož dále předpokládám, že takto cítících a trpících lidí je velmi mnoho, je podle toho těž velmi mnoho povolanych (v biblickém smyslu). Právě tito lidé by se pak mohli stát představiteli skutečné hodnoty pravé mystiky a tím i prvními květy nového, lepšího jara života na celé Zemi.

Mahájánský buddhismus, který je čtenáři předložen v životopise Milaräpy, mluví o spasitelích stejně jako křesťanství. To znamená, že jeho zasvěcení, jehož úplným obrazem je tento životopis, se děje v nervech a žilách zasvěcovaných lidí. Zůstává v nich nakonec jako veliká mravní síla, která je nutí jednat v mezích spásné mravnosti a která je vede k poznání, že materialistická psychologie je v koncích při hledání spolehlivých cest k vytvoření harmonie ve společenském životě. A právě proto, že toto zasvěcení se děje v nervech a žilách zasvěcovaných lidí, dává vznikat oněm bódhisattvům, kteří mohou život na Zemi ovlivnit svou velkou nesobečností a kteří mohou dovést ke stejným výsledkům další stoupence mahájánského buddhismu. K výsledkům a ideálům, jež nám evropská mystika a křesťanské církve slibují v budoucím životě, někdy v posmrtném údělu světců.

Tak spleťtá je tedy otázka mystického zasvěcení a posvěcení. Ačkoli na jedné straně je jeho účelem produchovnit všechny individuální život do té míry, aby se těla mystických zasvěcenců stala andělskými, proměněnými a tak čistými, že již nebudou postřehnutelná našim dosavadním postřehovacím schopnostem, přece na druhé straně nesmí vzít tělu a životu ani stopu z reálných kvalit, které se projevují v pocíťování. Neboť jenom tímto způsobem začne bytost duchovně růst a proměňovat se v celém rozsahu a přitom se stane prototypem ideálního a nádherou duchovnosti prozářeného lidství.

Mluvíím-li však o tomto problému, jsem si vědom toho, jaké dilema může vzejít v mysli světského čtenáře, když v textu narazí na bídu a chudobu Milaräpy, když žil v odloučení. Chci k tomu dodat, že zevní ubohost nemusí působit stejně na toho, kdo dovede zažívat pouze zevní svět, jako na toho, kdo dovede zažívat nejvyšší duchovní stavy a vědění. Úsilí světského člověka uniknout zevní ubohosti se vysoce vyvinutému duchovnímu člověku může jevit jako úsilí uniknout následkům vlastní špatné karmy, kterou vlastně ztělesňuje on sám. Proto jí neunikne ani prodáváním duševního jasu za chléb, tedy něčím takovým, jako je pro nás zaprodání duše ďáblu za zlato, ani když sbírá odpadky tzv. světských dobrot, jako jsou duševní pohodlí lenocha, různé naděje a rodinný život. Špatná karma je vyvolána špatnými skutky, a proto musí být vyúčtována osudovými těžkostmi. S nimi se musí nakonec každý člověk vypořádat jinak než prodáváním duševního jasu za chléb, případně služebníčkováním a pochlebováním mocným lidem tohoto světa, nebo dokonce ochotou ke skutkům, které na něm tito lidé vyžadují a které se přičíí jeho mravnímu názoru. Takové jednání totiž znamená další ústup v mravním ohledu a zároveň počátek sestupu přirozeného uvědomování pod úroveň lidství. To se v dalším sledu trestá inkarnováním v bídných podlidských sférách nebo světech.

Ocitl-li se někdo na této hranici a z nějakých důvodů získal osvobozující vhléd duchovně dokonalých bytostí, pak zevní ubohost, kterou splácí těžké karmické úvazky, je mu tak radostným, snadno únosným břemenem, že řekne souhlasně s Milaräpou: „Jak se zdá, pokládáte mne všichni za velmi ubohého, ale na celém světě není nikdo tak šťastný jako

já. Nikdo se také nemůže těšit ze smysluplnějšího, vznešenějšího nebo větším úspěchem korunovaného života...“ Všechno tedy záleží na hledisku a poznání.

Světští lidé mají na tuto věc názor celkem jednoznačný. Chtějí stůj co stůj vyrovnávat karmické účty tím, že se ti, kdo na nás vkládají břemena, budou umírňovat pod různými našimi tlaky. Proto bylo vytvořeno zákonodárství a různá opatření – jenže to všechno nemělo úspěch. Porušená karma způsobuje, že osudem pronásledovaní lidé nejsou vybavení rozeznávací schopností, a proto si volí do svého čela zlé lidi, kteří v nich sladkými slovy vzbudili žádoucí víru. Pak se ovšem stanou jejich ještě větším bičem, než jakým byla ta vybraná společnost, která se již také zmítala v odboji zlé karmy. Tak postupně nabývá vrchu mocnější a větší zlo a porušování zákona pořádku a mravnosti, které nevykoření žádný jiný zákon než zákon karmy, do něhož lidská společnost zasadí dobro. Jen zákon karmy, nesoucí v odplatu dobro, vrátí lidem nejprve poznání povah jiných lidí a potom i předpoklad k volbě dobrých strážců zákona a pořádku.

Mahájána se však neopírá především o etická hlediska, směřující k tomu, aby se člověk choval dobře k celku; přihlíží k vzájemnému vztahu jednotlivce a celku, k jejich podmíněné jednotě. To odpovídá tomu, že řešení osobních problémů se dotýká i těchto vztahů. Přitom základní devízou zůstává pomoc jednotlivci. Pomáhá se mu v první řadě tím, že je veden k tomu, aby se cele naplnil dobrem a toto dobro pak vyzářoval ze sebe sama v prostředí, v němž musí vyžít svůj život, a to na přirozené základně vlastního uvědomování. Teprve tím splatí svůj dluh lidem a lidství; po jeho zaplacení bude z lidství vykoupen, a to především z toho lidství, které je zatížené utrpením.

Nezáleží na tom, že lidé zevně nemohou poznat, že ten který jedinec byl vykoupen z lidství plného utrpení. Pocitové stavy jsou subjektivní záležitost každého z nás a jsou založené na nosných napětích, jaká vytváříme způsobem života, který žijeme v přirozeném duševním stavu. A protože víme, že mocný čin znamená mocné vzdutí karmy, které samo krátí její dozrávání, můžeme z toho usuzovat, že intenzivní úsilí o rozvinutí dobra a osvobozujících pocitů ve vlastní bytosti nám umožní dočkat se jeho výsledku. I kdyby toto úsilí nepřineslo víc než poznání karmické-

ho zákona v jeho osvobozující části, mohli bychom říci, že žijeme život, který nemůže být vznešenější a větším úspěchem korunovaný.

Milaräpův život není naukový systém s řadou technických pokynů, ale spíš ukazuje úsilí korunované poznáním a nadsmyslovým životem. Proto se z něho může čtenář poučit o tzv. správné cestě: že tvrdá askeze, které se podrobil po svém odchodu od Marpy a tím ovšem po tom, kdy již dosáhl osvěcujícího poznání, je nezbytná vždy, dokud člověk nedosáhne poznání univerzálního zákona relativity. Milaräpův návrat k civilnějšímu způsobu života po přečtení svitku, který obdržel od Marpy, může čtenáře upozornit, že i on sám na cestě za poznáním musí setrvat v askezi až do okamžiku, kdy na základě poznání zákona karmy evidentně zjistí, že směřuje způsobem života k nirváně a nikoli k sansáře. Z toho vyplývá, že všechny příjemné teorie o marnosti a bezpředmětnosti askeze jsou mylné: nejvyšší poznání musí vzejít ze životního úsilí a prožívání. Jinak bude podle slov Buddhových každý bloudit v houštině názorů, v síti názorů, v bludišti názorů atd., až se začne domnívat, že „veliká prožití“ velikých světců jsou nicotná v porovnání se smyslovým životem v pohodlí, jaké si může dopřát pouze bohatý člověk.

Marpovo chování k Milaräpovi nesmí být směrnici pro ty, kdo se cítí být znalci a mistry nauky. Kdo opravdu **uskutečnil** do té míry, že je mistrem z Ducha povoláním, ten musí znát účinky svého tlaku na své žáky a řídit se vždy tím, že jeho tlaky musí vzápětí přinést jeho žákům dobro a poznání. Pokud tomu tak není, jedná takový „mistr“ někdy neodpovědně, jindy zločinně. A k tomu je ještě nezbytné dodat: mistr, který dovede vypočítat sílu reakce svých žáků na své jednání, je tak vzácný, že ho lze nalézt snad s ještě většími potížemi než tak oddaného žáka, jakým byl Milaräpa.

Pro evropské čtenáře je v této knize ještě jedna pozoruhodnost, o níž je nezbytné promluvit. Je to racionalistický postoj Marpy k životu na jedné straně a jeho mystické znalosti a schopnosti na druhé straně. Jsme totiž zvyklí vidět ty, kdo mají mystické znalosti a síly, jako lidi, kteří nemyslí a nejednají jako lidé světští. Všichni křesťanští světci byli velice vzdálení tomu jednat a mluvit jako Marpa, jenž stále zdůrazňuje své oběti na majetku za nauku a požaduje takové oběti od svých žáků. Naši světci byli naproti tomu zdánlivě pravým vtělením pokory.

A sotva by byl uznán za světce ten, kdo by jednal a počínal si jako Marpa. Proto asi zůstane zvláštností tibetské mystiky, že ponechá člověku lidství – nebo lépe člověčenství – a k němu přidá mystické zasvěcení. V čem to vězí? Křesťanští světci získali zasvěcení, prokázané zevně mystickými silami, útekem od všedního života k Bohu; tibetská mystika poskytuje zasvěcení tím způsobem, že pro cestu svatosti a pro vstup na ni předepisuje slučování takových kvalit ve vědomí, jež někdy korespondují se smyslovým světem a jindy zase s božstvím. Tím se stává, že cvičící člověk, jenž meditativně uvažuje o objektivním světě, se stejně výrazně snaží zpřítomnit si ve vědomí to, co kvalitativně odpovídá božství. Když se později uschopní při meditativním pohroužení bez potíží udržet ve vědomí kvality světa božského i smyslového, pak reakcí na meditativní pohroužení bude sloučení kvalit života lidského s božským v bytosti.

Cvičící člověk, který v meditaci obsáhne vědomím jak stavbu, tak i stavební materiál a tu duchovní skutečnost, která obojí vnímá, je na cestě k zasvěcení do mystiky, na níž nepřestane umět zevní skutečnosti pojímat stejně racionalisticky jako každý světský člověk. Proto nemusíme po způsobu křesťanských světců utíkat z jednoho světa, abychom mohli zakotvit v druhém, ale můžeme se rozvinout do obou světů současně. Tím rozvineme znalosti, zkušenosti a síly bohatší než ten, kdo kotví v jednom světě. Protože budeme setrvávat pevně i na zemi, získáme moc i nad svou magickou a mystickou přirozeností. Ta se rozvíjí do sil vždycky, když člověk vědomím dlouho kotví ve vnitřním světě mentálních schopností, pocitů, síly vůle atd.

Tibetská mystika je stejně realistická jako sám život člověka, který setrvává na smyslových skutečnostech. Opírá se však o širší základy než prostý život, neboť směřuje k rozšíření uvědomovací síly až do oblastí mimosmyslových. Poskytuje tedy člověku možnost, aby obsáhl vědomím i to, co mu při prostém způsobu života uniká, protože má menší uvědomovací základnu. A jelikož nejde o postřehy v extatickém stavu, znamená to, že tibetská mystika ponechává lidem všechn jejich racionalismus.

Seznámení se s Milaräpovým životopisem má proto veliký význam. Může náš život jen obohatit a způsobit, že se rozvine na zdravé

základně tak jako věda usilující též o poznání světa a jeho zákonů. Dokonce jej může obohatit ještě snadněji než věda, neboť používá prostředky dostupné každému člověku. Tibetská mystika může náš život obohatit bez mikroskopů, teleskopů a jiných vědeckých pomůcek, protože každý z nás může použít metodu „rozšiřování uvědomovací základny“. To je požehnání, které nám přináší, a děj v knize potvrzuje, že to lze uskutečnit.

V rámci tibetských mystických škol je Milaräpa, jak se čtenář dočte dále, čtvrtý v dynastii guruů školy Kagjü, která začíná Tilópou, slavným avadhútou. Milaräpa je historická osoba; je také velikým a snad nejpopulárnějším básníkem Tibetu. Jeho životopis by se proto mohl zdát pouze metaforou, za níž se skrýval mnohem všednější život. Ať je tomu však jakkoli, musíme ponechat odpovědnost za správnost jeho životopisu Rächungovi. Ostatně francouzská spisovatelka a cestovatelka po Tibetu Alexandra David-Néelová počátkem 20. století tvrdila, že dům, který Milaräpa stavěl, stojí dodnes. Mystiku a zázraky, o nichž se mluví v této knize, ponechám na úvaze samotného čtenáře. Já sám k tomu mohu jen připomenout, že ten, kdo se opravdově snaží splnit všeobecné mystické úkoly, se může snadno ocitnout ve světě zázraků, o nichž se běžnému člověku nemůže ani zdát. I já jsem mohl být překvapený tím, jak snadno jsem mohl číst v myslích lidí, předvídat počasí a ovládat je, zhušťovat vzduch v místnosti, kde jsem prováděl svá mystická cvičení, a činit ho jiskřivým, zírat do neviditelných oblastí a vidět tam nesčetné druhy bohů, takže chybělo jen velmi málo, abych uvedl na svět mystické zázraky. De facto tomu zabránilo jen to, že jsem žil pod příliš velikým tlakem různých bolestí a tyto subjektivní zkušenosti je nemohly odstranit. Proto jsem neustále spěchal za řešením problému svých bolestí a nevědomosti. A tak jsem znovu a znovu absorboval všechny emanace vytvářející kouzelné prostředí, které se člověku, jenž si zakládá na senzacích a prožitcích, tak snadno vymykají z dosahu jeho vlastní duševní moci. Zůstal mi jen jeden zázrak, založený na duševním utišení a současném analytickém pozorování sebe sama v nejvlastnějším psychologickém smyslu: zázrak prozření, v němž se mi náhle zřetězily nesčetné psychologické a přírodovědecké poznatky, jež bych vzhledem k vnějším překážkám v tomto životě nemohl získat. A tento zázrak znamenal, že

se k jakýmsi více či méně neobvyklým subjektivním prožitkům následkem mého bytostného a duševního zaměření do mého intelektu přímo vedralo poznání; jako zázračný lék odstranilo tíživé strasti mého života, které mne pronásledovaly před mystickým probuzením. V každém případě mohu odpovědně tvrdit, že se tímto probuzením smetly všechny hranice, které světskému člověku tak důkladně oddělují smyslový svět od personifikujících se napětí světa pocitového a intelektuálního. Potom i do mého života vstoupili bohové, andělé, démoni, ba i brahmové včetně brahmů oblasti bez tvarů, aniž bylo třeba uvědomování přenášet z oblasti do oblasti. Proto je mi Milaräpův život tak blízký a nevidím v něm záznaky. Vím totiž, že je to život, který vede ke spáse, a to v pravém smyslu toho slova, a mohu k tomu říci pouze to, že se zakládal na vnitřních předpokladech, které nezávisí na kontinentu. I člověk našich kontinentů může toužit po osvícení a osvobození z pout zkrušující karmy jako Milaräpa, usilovat stejně jako on a tím dosáhnout týchž duchovních výšin jako on.

Nechť tedy vážený čtenář přijme tento životopis jako směrnici pro své mravní a duševní úsilí; směrnici, jíž se bude v menší nebo ve větší míře řídit, aby též dosáhl pronikavého zlepšení své vlastní karmy a tím i požehnaní, po němž tak jako tak vždycky touží. Nechť si uvědomí, že příjemné pocity, které si opatřuje prostřednictvím zábav, jsou příliš prchavé, než aby si od nich mohl slibovat, že zahladí všechnu nejistotu, jíž je v životě tak bezprostředně vystaven. V této souvislosti ho mohu ujistit, že metodickým slučováním vyšších zájmů a dobrých duševních stavů podepíraných ušlechtilou mravností se do jeho vědomí vetká pocit nebo stav zdůrazňující, že vlastně nepomijí; z toho vzniká přesvědčení, že on sám nemůže zaniknout, i kdyby zanikl celý vesmír...

Takovéto stavy a přesvědčení jsou založené na tom, že bytí sídlí ve vědomí a nikoli v těle. Proto je možné slučovat uvědomovací zážehy tak, že se přemění v jednolité akt nekonečného uvědomování; to zase je předpoklad k uskutečnění věčnosti, jako se uskutečňuje konečnost prostřednictvím lnutí na vzruších rozčleněných uvědomovacích aktů. Milaräpa nám tím ukazuje cestu ze strasti, i když se zdá, že jeho život je pouze strastí. On totiž žil vnitřní život, který se lišil od povrchových zdánlivostí, ba dokonce tento život nebyl na onom vůbec závislý. Z toho

lze soudit, že nakonec vždycky záleží jen na subjektivních stavech a nikoli na povrchu, který někdy působí nepříznivě.

Knihu jsem zařadil do ediční řady Přímá Stezka proto, že doceluje nauku, již čtenářům předkládám v jiných knihách. Proto by ji mohl přijmout každý jako část této nauky, i když se nezdá, že obsahuje přijatelný naukový systém. Jen jedno je jisté: jsou lidé, kteří mohou žít touhu po vysvobození ve svém nitru daleko prudčeji, než se vůbec může jevit na povrchu; pro tyto lidi může životopis Milaräpy mnoho znamenat. Ostatně mystické úsilí nemá člověka přinutit k tomu, aby nad sebou plakal. A tento životopis může osušit slzy těch, kdo pláčou nad svými útrapami, které je potkaly proto, že přijali mravní kázeň podle směrnic jógy. Uvidí, že pojem „největší utrpení“ je opravdu jen pojem, a to jsem měl na mysli, když jsem se rozhodl přijmout tuto knihu do naší edice.

Květoslav Minařík

POZNÁMKA ZORY ŠUBRTOVÉ K ČESKÉMU PŘEKLADU

Český překlad Milaräpy, který komentoval Květoslav Minařík, vznikl v první polovině padesátých let dvacátého století. Pro ty, kdo tuto dobu sami neprožili, je třeba připomenout, že to byla nejhorší doba komunistické zvůle, teroru a náboženského útlaku, dnes už těžko představitelná a rychle zapomenutá. Přechovávat doma režimem zakázanou literaturu znamenalo tehdy přímé existenční ohrožení celé rodiny; natož takovou literaturu psát či rozšiřovat ji v opisech. V knihovnách byla duchovní literatura shromážděna ve zvláštních odděleních a byla přístupná jen na zvláštní povolení, tedy čtenářům nedostupná. Soukromý styk se zahraničím byl pro normálního občana téměř nemožný, stejně jako dovoz tehdy zakázané literatury. Přesto k nám i v té době občas prosakovaly podobné spisy v cizích jazycích, zvláště když neinformování a jazyka neznalí úředníci na hranicích pokládali přiváženou knížku za román. Tak se k nám dostal i tehdy nesmírně vzácný a jinak nedostupný německý překlad Milaräpy.

Všichni, kdo se na jeho českém překladu podíleli, zemřeli již v dobách komunistické vlády a z pochopitelných důvodů ve své pozůstalosti nezařadili žádné písemné svědectví o cestách, jakými se k nám tato kniha dostala. Můžeme se proto podle náznaků jen dohadovat, že ji ve svých zavazadlech přivezl pan Jan Beránek, člen jednoho pražského orchestru, který tehdy hostoval v celé Evropě, buď proto, že o ní v zahraničí slyšel, nebo na prosbu K. Minaříka, jehož přívržencem tajně byl. V té době totiž K. Minařík již dokončil první verzi svého Tajemství Tibetu, tj. komentářů ke knihám Sedm tibetských textů a Tibetská kniha mrtvých – ty byly přeloženy z anglických překladů, které se k nám dostaly podobnými cestami.

Milaräpu z německého překladu do češtiny přeložil žák K. Minaříka Jiří Viktora (1908–1988). Žil v Pardubicích a již od poloviny třicátých

let byl až do roku 1974, kdy K. Minařík zemřel, s ním ve styku. Byl jedním z jeho nejvěrnějších a nejúspěšnějších žáků. Jeho životní osudy byly komunistickou érou těžce narušeny, majetek zámožné obchodnické rodiny byl zabaven. J. Viktora vystřídal několik povolání (např. úředník České spořitelny, prodejce knih Našeho vojska) a jako většina jemu podobných režimu podezřelých občanů ničil veškerou korespondenci a písemné materiály, které by při případné domovní prohlídce mohly uškodit jemu nebo jiným.

V době, kdy J. Viktora zemřel, nebyla ještě naděje, že by bylo možné dílo K. Minaříka u nás v dohledné době vydat, proto jsme tehdy ani nezkoumali, jak vlastně překlad Milaräpy vznikl a na čí popud. Pokud je známo, J. Viktora nepřeložil žádnou jinou knihu, i když se duchovní literaturou trvale zabýval a byl vynikajícím znalcem zejména buddhistické filosofie. Proto nepřekvapuje precizní volba českých ekvivalentů buddhistické terminologie v jeho překladu.

Jistá jsou tato fakta: J. Viktora Milaräpu přeložil z německé knihy „Evans-Wentz: Milarepa, Tibets grosser Yogi“ (Otto Wilhelm Barth Verlag, München 1937), jejíž exemplář se zachoval v jeho knihovně. Překlad dokončil patrně v polovině padesátých let, originál překladu se nezachoval. Byl asi zničen vlhkem, když byly v druhé polovině padesátých let spisy K. Minaříka ukrývány před Státní bezpečností zakopané ve dvacetilitrových konvích na mléko. V pozůstalosti K. Minaříka se zachoval jeden téměř úplný exemplář překladu (bez předmluvy a poznámek komentátora), psaný na psacím stroji J. Viktory, s četnými rukopisnými korekturami K. Minaříka. Jméno překladatele je tam uvedeno jen v iniciálách. To byl podklad komentářů K. Minaříka a přepisů takto doplněné knihy, které se opatrně šířily mezi žáky K. Minaříka až do konce roku 1989.

Pro potřebu prvního vydání v roce 1996 byl celý text na mnoha místech doplněn podle anglického překladu uvedeného v tiráži. Zároveň byl přizpůsoben současné pravopisné normě a díky laskavé spolupráci dr. Josefa Kolmaše, DrSc., byly všechny tibetské výrazy transkribovány do podoby nejbližší české výslovnosti. Vedle předmluvy a komentářů K. Minaříka bylo první vydání rovněž obohaceno studií dr. Kolmaše o redaktorovi anglického textu Evans-Wentzovi, milaräpovskou biblio-

grafii, poznámkou k transkripci a transliteraci tibetských výrazů do češtiny a seznamem více než tří set tibetských výrazů, které se v textu vyskytují.

Pro druhé vydání byl text nově přeložen a doplněn přímo podle anglického překladu z roku 1951 na podkladě původního českého překladu J. Viktory. Text byl také přizpůsoben současnému jazyku a jeho pravopisné normě. Byly doplněny například Předmluva Evans-Wentze k druhému vydání Milaräpy, Obrazová příloha i s popisy jednotlivých vyobrazení převzatá z anglického vydání a také různé chybějící pasáže v textu životopisu včetně opravy chyb, ke kterým došlo při německém překladu anglického textu. Na konec knihy byly navíc zařazeny Slovníček pojmů Květoslava Minaříka a Rejstřík s některými v knize použitými jmény a také výrazy, které se vztahují k duchovní praxi.

*Zora Šubrtová**

*Zora Šubrtová připravila aktualizovanou poznámku k českému překladu Milaräpy v lednu 2017. Do druhého vydání nebyly nakonec začleněny texty dr. Kolmaše, protože k nim nebyla získána autorská práva. (Pozn. vyd.)

VÍTĚZNÉ VOZIDLO JOGÍNA

Toho, kdo dosáhl víry a moudrosti,
chrání a vede kupředu duševní kázeň.

Jeho uzdou je rozum a svědomí, jhem je uvědomění
a bdělým řidičem pozornost.

Jeho vozem je počestnost,
osou je nadšení a kolem odvážná vůle a energie.

Jeho potahem je ztišení společně s vyrovnaností,
ozdobným postrojem je být bez přání.

Ostřím jeho zbraní je dobrota a nevinnost
spojená s myslí nepodléhající lpění.

Jeho zbrojí je trpělivost v dodržování pravidel.

Tak se pohybuje vůz kupředu, aby dospěl k míru,
sám jej každý musí postavit, sám se jím musí stát.

Tento vůz je nejlepší a nedá se srovnat s žádným jiným,
na něm jezdí mudrci, zřikající se světa,
a vskutku na něm dospívají k vítězství.

Buddha v Samjuttanikáje

PŘEDMLUVA W. Y. EVANS-WENTZE K DRUHÉMU VYDÁNÍ

CESTA K JEDNODUCHOSTI A SVOBODĚ

„Minimum přání a spokojenost s jednoduchými věcmi jsou znamením vznešeného člověka.“

Předpisy guruů

Je to stejná, často opakovaná a dávná výzva duchovních velikánů, zaznívající v průběhu tisíciletí, výzva zaslechnutá v Americe Thoreauem, Emersonem a Whitmanem, výzva k jednoduchému životu a nesmírné snaze – výzva, kterou tato kniha přenáší z Tibetu, země sněžných horských vrcholů, lidem Západu, kteří velebí a upřednostňují svůj složitý industrializovaný způsob života, i když v poslední době ne bez mnoha zneklidňujících pochybností a obav.

Zatímco Tibetská kniha mrtvých, první svazek naší oxfordské Tibetské nakladatelské řady, zprostředkovává poznání jak správně zemřít a zvolit místo, kde se člověk znovuzrodí, tato kniha jako druhý svazek zmíněné řady popisuje umění jak ovládnout život a nasměrovat jej k všeobecnému transcendentnímu cíli osvobození se z podmíněné existence.

Vzhledem k tomu, že následovníci Buddhy, ale i stoupenci mnoha jiných vyznání považují život, smrt i znovuzrození za neoddělitelné součásti univerzálního životního procesu, je první svazek výše uvedené řady doplňkem tohoto druhého, a to i přesto, že je sám o sobě odděleným a odlišným jógickým pojednáním.

První vydání tohoto životopisu Milaräpy, proslulého buddhistického světce z Tibetu, podnítilo mnoho dopisů adresovaných redak-

torovi (Evans-Wentz) nejen od laiků a členů sanghy (řádu mnichů a mnišek) severního i jižního buddhismu, ale také od hinduistů a křesťanů – katolíků i protestantů. Nyní redaktor tímto děkuje všem pisatelům za jejich ocenění a podporu. Každý z nich rozeznal v Milaräpovi univerzální charakteristické rysy světectví, na které si právem nemůže dělat výhradní nárok žádné náboženství nebo nauka, ale které jsou společné světcům všech vyznání. V souladu s tím může být Milaräpa považován za dalšího nositele světla, který pomáhá rozptýlit temnotu nevědomosti, o které říkal Buddha, že zahaluje svět. A jako se říkalo o Abrahamu Lincolnovi, že již nepatří pouze svému národu, ale všem, tak je to možné říci o Džecünu Milaräpovi.

V Milaräpově životopise je ukázáno, že jógická cesta k nadsvětlosti přesahuje rozumově utvořené poučky učenců týkající se spásy a že tato cesta je vždy otevřená celému lidstvu bez ohledu na příslušnost k některému z náboženských směrů. Podle Milaräpova náhledu nejsou k dosažení moudrosti potřebné žádné ze světsky uznávaných metod intelektuálního rozvoje; on sám totiž právě poznání nezískal studiem knih ani vyznáním víry. Mnozí z těch nejmoudřejších a nejvzdělanějších tibetských a indických světců byli negramotní, jak to bude zřejmé v chystaném čtvrtém svazku dříve zmíněné nakladatelské řady, který bude mít název Tibetská kniha Velkého osvobození. Milaräpa o této skutečnosti podává svědectví následujícím způsobem:

„Protože jsem již dávno přivykl meditovat o šeptaných vybraných pravdách, zapomněl jsem na všechno, co je v psaných a tištěných knihách.

Protože jsem již dávno přivykl uplatňovat každou svou novou zkušenost pro svůj vlastní duchovní růst, zapomněl jsem na všechna vyznání a dogmata.

Protože jsem již dávno přivykl znát význam toho, co je bezeslovné, zapomněl jsem hledat kořeny a původ slov a vět.“

A právě prostřednictvím ukáznění myslí, které se podobá zkrocení divokého koně, a dosažením její odolnosti vůči uchvacujícím a jógicky nežádoucím vlivům, povstávajícím z iluzorní fantasmagorie světa, nás chce Milaräpa přimět, abychom hledali osvobození z našeho současného stavu připoutanosti ke světu. O tom zpívá ve své písni „Kůň

myslí“, kde popisuje, jak má být neukázněná mysl chycena lasem neměnného cíle, uvázána ke sloupu soustředění, nasycena guruovou naukou a napojena proudem vědomí. Kůň mysli je řízený jezdcem, kterým je svěží bdělost, po daleké pláni blaženosti a touto cestou jede k buddhovství.

Podobně jako chemik experimentuje s prvky hmoty, experimentoval Milaräpa s prvky vědomí; a žádný jiný žák neotestoval praktické použití předpisů svého velkého učitele Buddha efektivněji než Milaräpa. Díky svému úspěšnému výsledku praxe buddhismu je Milaräpa uctíván nejen buddhisty všech škol v rodném Tibetu a v zemích Asie s ním sousedících, kde ho považují za zcela a plně osvíceného, ale zvláště po vydání jeho životopisu na Západě také stále rostoucím počtem hledačů pravdy na všech kontinentech.

Buddhisté samotní, dokonce i ti z Milaräpovy školy, uznávají (stejně jako to musíme uznat i my), že Milaräpova cesta je zkratka vedoucí do transcendentna nad omezeními lidské existence a že tuto cestu může projít pouze zcela výjimečný následovník, jehož vývojový růst bude odpovídat nesmírnému úsilí o dosažení cíle ve velkém předstihu před pomalu se vyvíjejícím lidstvem jako celkem. A i když jen málo lidí bude disponovat duchovní způsobilostí, fyzickou neohrožeností a ochotou napodobit Milaräpu, jeho objev, že cíl není přelud, ale je dosažitelný, má prvořadý význam i pro toho nejposlednějšího člověka; podle názoru Milaräpových následovníků totiž čtenář v Milaräpově životopise nalezne nezbytnou odvahu připravit se na první kroky na této cestě. A nezáleží na tom, jak dlouhá a náročná se ta cesta může ukázat, ani na tom, kolik životů bude potřeba na dosažení cíle, kterého Milaräpa dosáhl v životě jednom, protože byl mimořádně připravený.

Ať již je na Milaräpu nahlíženo v této době technologie a utilitarismu jakkoli – ať už s úctou mála nebo s kritickou lhostejností mnohých – je antropologickou nevyhnutelností, abychom uznali, stejně jako náš přední oxfordský historik profesor Arnold J. Toynbee, že lidé, kteří udělali nejvíce pro to, aby zlepšili život lidí na planetě Zemi, nebyli vědci se svými skvělými a chvályhodnými objevy, ani vynálezci nebo technici, ani čelní představitelé industrializace, kapitáni, králové nebo státníci, ale byli to právě prorokové a světci:

„Kdo jsou největšími dobrodinci žijících generací lidstva? Měl bych říct: Konfucius a Lao-c', Buddha, prorokové Izraele a Judeje, Zathustra, Ježíš, Mohamed a také Sokrates.“

Ti byli vzácným ovocem civilizací rozprostírajících se od Pacifiku až ke Středomoří. V těchto ojedinělých jednotlivcích dosahuje moudrost všech známých civilizací vrcholu. V nich je svrchovaný a úchvatný souhrn různorodých vývojových snah nesčetných lidských generací, které žily na naší planetě po celá tisíciletí, skvělých kultur Číny, Indie, Persie, Sýrie, Egypta, Arábie i Evropy, která je tu zastoupena Řeckem.

Opravdu platí, že:

„Díla umělců a spisovatelů přežívají skutky obchodníků, vojáků i státníků; básníci a filozofové přesahují historiky, zatímco proroci a světci převyšují a přežívají úplně všechny.“

Tento Milaräpův životopis odhalí, možná poněkud překvapivě, daleko více Západu než Východu (kde jednoduchost a soběstačnost vesnické komunity stále velkou měrou převažuje) jiný způsob života než lpění na pomíjejících věcech. Pro Milaräpu, stejně jako pro mnoho jiných asijských mudrců, je ovládnutí sebe lepší než ovládnutí světa, a zřeknutí se světa lepší než nahromadění všeho jeho bohatství.

Světský majetek, který po sobě zanechal Mahátma Gándhí, je celkem srovnatelný druhem i vlastní hodnotou s tím, který zůstal po Milaräpovi. Majetkem Mahátmy Gándhího byla dřevěná hůl, dva páry sandálů, staré hodinky, jeden malý psací podstavec, který Gándhí používal, když seděl na zemi, s kalamárem, perem a nějakými papíry na psaní; dále sedací podložka na meditaci nebo modlitbu, několik náboženských knih včetně Bhagavadgíty, dvě misky, lžice na jídlo a několik kusů prosté bavlněné látky, kterou Mahátma Gándhí používal, aby zakryl svou nahotu. Milaräpovým světským majetkem byla bambusová hůl, roucho a plášť, dále prostá bavlněná látka, dřevěná miska, šálek udělaný z lidské lebky pocházející z pohřebiště, křesací kámen, křesadlo na rozdělání ohně a kostěná lžice.

I když byl tělesně křehký v důsledku stáří a sebeobětování, pohnul světec Gándhí mocným, materiálně nadřazeným a svět ovládajícím britským impériem, jak by to nedokázaly ani vojska a armády

na moři, ani ve vzduchu. Podobné to bylo i v případě Milaräpy, když na něj čekala delegace vysokých královských představitelů, aby ho pozvala k nepálskému králi. Milaräpa pozvání odmítl, zpochybnil domnělou nadřazenost monarchy a troufale tvrdil, že on sám je mocný král oplývající bohatstvím a nemá sobě rovného co do velikosti a moci v žádném království světa.

Když byl Gándhí na audienci u anglického krále v Buckinghamském paláci, nepředstavil se v tomto nádherném paláci Jeho Veličenstvu ve společenském oděvu, předepsaném, jak říká Milaräpa, „omezenými konvencemi“, ale v bederní roušce z jednoduché a hrubé látky z bílé bavlny, kterou nosí hinduističtí rolníci. Když se Gándhího zeptali, zda byl jeho sporný oděv dostatečný pro takovouto příležitost, odpověděl: „Král měl na sobě dost oblečení za nás za oba.“

Ten, kdo má jógické síly, ke kterým dospěl Milaräpa a ke kterým patřila také schopnost létat, nepotřebuje motorová auta, letadla nebo jakýkoli jiný mechanický způsob přepravy lidí. A s tím souvisí i to, že by nebylo potřeba industrializované společnosti, která upoutává lidi k dřině v uhelných dolech, slévárnách na železo a továrnách s hromadnou výrobou. Také Gándhí bojoval v rodné Indii proti industrializaci, i když víceméně neúspěšně, a považoval ji za postradatelné a zbytečné zlo. A to ne proto, jak napovídá Milaräpův život, že prostřednictvím jógy je z industrializace možné udělat přežitek, ale proto, že industrializace ničí umění a řemesla, která za normálních okolností vzkvétají v jednoduchém a poměrně šťastném životě vesnické komunity rolníků, a tím zabraňuje projevům krásy, která je vlastní každému člověku. Pro Gándhího představovaly vesnické komunity rolníků, které byly v Indii i Číně po tisíce let centry původní kultury kvetoucími nezávisle na metodách hromadné výroby, nejpříjemnější a hospodářsky stabilní formu lidské společnosti. A tato přirozeně jednoduchá a materiálně efektivní forma společenské organizace přispívá a napomáhá vyšší kultuře a je ve větším souladu s Milaräpovým učením než industrializace.

Milaräpa byl schopen přežít, i když ne bez utrpení, ke kterému byl jógicky indiferentní, uprostřed arktického klimatu vysokých Himálajů s jednoduchou a nedostatečnou potravou, a to v ctnosti nezdol-

ného ovládnání svého fyzického těla. Navíc často neměl žádnou jinou tělesnou výživu než tu, která pochází ze vzduchu, vody a slunečního svitu. V jeho jeskyni nebylo centrální ani žádné jiné vytápění kromě toho, jež vznikalo jógickou praxí tummo v jeho vlastním tělesném příbytku. Velké a neustále se zvětšující množství výrobků technického průmyslu, které západní člověk považuje za naprosto nezbytné a za které dobrovolně směňuje svou tělesnou energii a obvykle také zdraví, délku dní a také většinu svého krátkého života na Zemi, by bylo pro Milaräpu stejně jako pro Buddhu pouze mnohačetnou překážkou k pravému životu. Účelem života v lidském těle, jak učí Milaräpa, není libovat si v bažině klidu a pohodlnosti, které vytvářejí připoutání ke světu, ale dospět nad světské bytí, ať je toto světské bytí díky objevům západní vědy jakkoli přepychové, pohodlné a materiálně zabezpečené.

Ve své době Milaräpa shlížel z himálajské jeskyně s lítostí a soucitem na způsob života lidí uchvácených luxusem a pohodlím, které jim svět může plnou měrou dát. A viděl, jak později také učil v písni O pěti útěchách, že když byla překonána touha po pohodlí, která je společná lidem a zvířatům, a byla získána svoboda, pak: „Již není nepohodlné nic, všechno je příjemné“. A také žádá, aby ho ti, které nenadchnul asketický život, ušetřili své mylné lítosti. O pohodlí v kláštorech zpíval:

„Protože jsem již dávno přivykl považovat své tělo za poustevnu, zapomněl jsem na snadnost a pohodlí klášterního života.“

S ještě větší lítostí a soucitem by Milaräpa pozoroval způsob života, kterým lidstvo žije nyní, uprostřed nespočetných zbytečností, které jsou v Evropě a Americe považovány za nezbytné dokonce i mnoha mnichy, kteří vyučují správnému životu. Pro Milaräpu není podstatné využívání a fyzické ovládnutí světa vědou, ale ovládnutí sebe a zpretrhání všech pout, která poutají člověka ke kolu znovuvtělování. Podle Milaräpy, stejně jako podle všech světců všech vyznání ve všech civilizacích a epochách lidské historie, nevedou k dosažení nejvyššího standardu života, který je uskutečnitelný na této planetě, všepohlcující žádosti ani získání pomíjivých věcí tohoto světa, ale nechtění a zřeknutí se světského způsobu žití.

Milaräpa již v raném mládí pochopil, stejně jako to pochopí většina lidí, až když už je příliš pozdě, že:

„Všechny světské cíle mají jediný neodvratný a nevyhnutelný konec, kterým je utrpení; zisk končí ztrátou, výstavba zhroucením, setkání rozloučením, zrození smrtí. Kdo to ví, měl by se nejprve vzdát získávání a hromadění, stavění a setkávání, a podle příkazů vynikajícího gurua by měl začít hledat pravdu, která se nerodí ani neumírá. To jediné je ta nejlepší nauka.“

A když se přiblížil okamžik jeho vstupu do nirvány, Milaräpa dále radil svým žákům toto:

„Život je krátký a doba smrti nejistá. Proto duchovně usilujte. Vyvarujte se zlého konání a získejte, třeba s nasazením vlastního života, zásluhy podle svých nejlepších schopností. Význam toho celého se v krátkosti dá shrnout takto: jednejte tak, abyste neměli příčinu stydět se sami za sebe. Tohoto pravidla se pevně držte. Když to budete dělat, můžete si být jistí, že nikdy nebudete jednat proti příkazům nejvyšších buddhů, i kdyby psané příkazy mluvily proti tomu.“

Milaräpova pravidla pro pravý způsob života jsou proto v základech stejná jako ta, která formulovali světci všech epoch, ať už v Číně, Indii, Babylonii, Egyptě či Římě v minulosti i v naší době. Je to pouze těchto pár ojedinelých lidí v každé době a každém národě, kteří na základě své vývojové způsobilosti a ochoty použít pravidla a stát se totožnými s bratrstvem soucitu a pokoje přispěli k přenosu pochodně moudrosti z jedné generace do další.

A tak nechť se skuteční slova, která Rächung, věrný Milaräpův žák, vepsal do tiráže tibetského originálu Milaräpova životopisu, a sice, že pouhým slyšením, přemýšlením nebo kontaktem s tímto příběhem se zbožnému usilujícímu žákovi dostane duchovní pomoci a že:

„Když budete tento příběh studovat a podle něho usilovat, bude posloupnost guruů plně spokojená.“

Tibetský guru Phadampa Sanggjä, který se patrně úspěšně vyvíjel souběžně s Milaräpou a jehož učení bude zveřejněno v chystaném čtvrtém svazku této nakladatelské řady pod názvem Tibetská kniha Velkého osvobození, nabádal své žáky a obyvatele vesnice Tingri v Ti-

betu následujícími slovy, která může použít každý čtenář tohoto svazku a která jsou zde uvedena jako vhodné zakončení této předmluvy:

„Dharma (nauka) je jako sluneční záře prosvítající mezi mračny oblačné oblohy.

Vězte, že nyní se zde ta záře objevila; použijte ji moudře, lidé z Tigris.“

W. Y. E.-W.
San Diego, Kalifornie
Den Všech svatých, 1950

PŘEDMLUVA W. Y. EVANS-WENTZE K PRVNÍMU VYDÁNÍ

V úvodu a poznámkách k tomuto dílu se podobně jako v Tibetské knize mrtvých pokouším popsat západnímu světu některé stránky vyšší či transcendentní mahájánské nauky, které mi k tomuto účelu předal překladatel, nedávno zesnulý lama Kazi Dawa Samdup, můj tibetský guru. Za chyby, které kritikové najdou v překladu – a nemohu doufat, že bych se chyb při jeho přípravě k vydání vyvaroval – jsem zodpovědný pouze já sám.

Kromě nesmírného vděku, který jako žák cítím ke svému učiteli, vyjadřuji svou vděčnost také těm jogínům z Indie a Himálaje (kteří dávají přednost tomu, aby jejich jména nebyla uvedena), od kterých jsem měl to štěstí během svých poutí jako bádající student v Indii shromáždit přímé a spolehlivé informace o stejných prastarých ideálech asketického života a zřeknutí se světa, jaké Milaräpa, věrný svému hlavnímu guruovi Buddhovi Gautamovi, tak výmluvně popsal v tomto svém životopise. Tyto ideály našťestí stále nacházejí početné stoupence mezi hinduisty, buddhisty, džinisty, taoisty, islámskými súfií, a dokonce i rodilými křesťany po celé Asii.

Je největším přáním redaktora, aby tato kniha svým skromným způsobem pomohla národům Evropy a Ameriky poznat, že východní národy jsou podněcovány impulsy, které jsou společné pro celé lidstvo, a že se drží duchovních ideálů, jejichž podstata je stejná jako u jejich vlastních ideálů. A také, že z antropologického hlediska je celé lidstvo jednou jedinou rodinou a že vnější rozdíly, týkající se zděděných a rasových znaků, barvy pleti a vnějšího okolí, jsou ve skutečnosti zcela povrchní. Příliš dlouho zde stála stará bariéra zbudovaná v temném středověku a postavená z předsudků a nepochopení vzniklého z nedostatku vědeckého poznání. Až ji konečně věda od-

straní, nastane pro vůdce ras a národů čas, aby spolupracovali nejenom na sjednocení světa, ale i na sjednocení pravdy, která je obsažená ve všech náboženstvích a duchovních směrech.

Žádná slova by nemohla tuto předmluvu ukončit lépe než vlastní slova překladatele Milaräpova životopisu z tibetštiny Kazi Dawa Samdupa:

„Nechť tento překlad Milaräpova životopisu alespoň částečně přispěje k tomu, aby byl Milaräpa i v jiných zemích tak známý a ctěný jako ve své vlasti. To je jediné přání, které jsem při práci měl a které zůstává mou nejrůznější modlitbou, i když odkládám pero.“

Jesus College, Oxford, 21. června 1928

W. Y. E.-W.

MILARÄPA

Jsem Milaräpa proslulého jména,
syn Moudrosti a Vzpomínky,
a přesto jsem jen starý, osamocený a nahý muž.

Z mých rtů splývá písnička,
protože celá příroda, kterou kolem vidím,
je pro mne velkou knihou.

Těžká hůl, kterou mé ruce drží,
vede mne měnicím se mořem života.

Jsem pánem Ducha a Světla;
konám podivuhodné činy
a nejsem poddán pozemským bohům.

Milaräpa (ze Sto tisíce písni – Gurbum)

KARMA

Jenom buddhové a arhatové poznali mou skutečnou povahu v celé její jsoucnosti a zvítězili nade mnou. Všechny ostatní bytosti však žijí pod mou despotickou nadvládou: nechávám je umírat a dávám jim život; jsem božství, které jim uděluje požitek blaženosti, a působím, že lidstvo koná zlé i dobré skutky. Bohové, císaři, králové, lidé bohatí i chudí, silní i slabí, ušlechtilí i nízcí, zvířecí tvorové, blažení i nešťastní duchové, kteří existují na tomto světě i ve světech vyšších či nižších – ty všechny pozdvihuji nebo svrhují dolů do stavu, který jim náleží. Vznešené ponižuji, nízké povyšuji podle jejich činů. Proto jsem vskutku Bohem, který vládne tomuto vesmíru jevů.

*Z Prohlášení karmy o její všemohoucnosti*¹
(Překlad lamy Kazi Dawa Samdupa)*

Co konáme dnes, vytváří naši budoucnost;
jako stín tělo, tak nás následuje naše karma.
Co kdo učinil, nevyhnutelně zakusí sám.

*Ze Zlatého růžence Příběhů Padmasambhavy, kapitola IX.
(Překlad lamy Kazi Dawa Samdupa)*

* Poznámky W. Y. Evans-Wentze jsou značeny čísly a umístěny mezi Obrazovou přílohou a Slovníčkem pojmů Květoslava Minaříka na konci knihy. (Pozn. vyd.).